

**Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm
Národní kulturní památka**

VÝROČNÍ ZPRÁVA

ZA ROK 2000

**Předkládá: Ing. Vítězslav Koukal, CSc. ředitel muzea
Zpracovala: Mgr. Jiřina Veselská, náměstkyně ředitele**

Rožnov pod Radhoštěm červen 2001

Obsah:

Úvod	3
Organizační struktura	4
Personální agenda	5
Objekty a provozy	6
Sbírky	8
Správa fondů	
Dokumentace	
Výzkumy	
Pracoviště ISO	
Prezentace	14
Spolupráce s institucemi	17
Výstavba a rekonstrukce objektů	18
Provoz muzea	19
Finance	20
Závěr	21

Úvod

Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm předkládá svou třetí výroční zprávu o činnosti, která čerpá z výkazů činnosti jednotlivých útvarů a zprávy o hospodaření za rok 2000.

Uplynulý rok se nesl ve znamení oslav 75. výročí založení muzea a byl také prvním úplným rokem, kdy v čele muzea stál Ing. Vítězslav Koukal, CSc. Připomenutí založení muzea bratry Jaroňkovými před 75 lety bylo nejen příležitostí k určitému bilancování a ocenění těch, kteří se významně podíleli na jeho současné podobě, ale také k přípravě nových programů a aktivit v oblasti odborné práce.

Bohatá nabídka programů od března do prosince byla jistě příčinou skutečnosti, že přes obecně klesající zájem veřejnosti o památky kulturního dědictví se návštěvnost muzea snížila oproti předchozímu roku o necelých 30 000 a činila více jak 303 000 osob.

Přes všechny finanční starosti se rekonstrukční práce soustředily na generální opravu nejvíce poškozených šindelových střech expozičních objektů. Snaha zachránit nejohroženější stavby byla korunována úspěchem a v závěru roku bylo možné konstatovat, že bylo pokryto celkem 5 kompletních střech včetně oprav souvisejících (okapní žlaby, izolace) což zejména v areálu Valašská dědina přineslo rehabilitaci nejstarších, originálních objektů (dům z Lužné, stánisko z Rákošového).

Novinkou v ekonomické oblasti bylo konstituování vlastní hospodářské činnosti - od února začalo muzeum provozovat jedno ze svých tradičních restauračních zařízení Hospodu Na posledním groši.

V závěru roku se podařilo nabídnout veřejnosti novou, často žádanou službu: díky získání archivu Vladimíra Rolince mohlo být otevřeno Genealogické centrum Valašska.

V posledních prosincových dnech obdrželo muzeum od svého zřizovatele novou zřizovací listinu, která zaznamenává hlavní úkoly spojené s posláním muzea, pověřuje muzeum řešením některých obecných úkolů (metodické centrum pro muzea v přírodě, spolupráce s krajany apod.) a ponechává dostatek prostoru pro péči o návštěvníky, nabídku programů i dalších aktivit. Nová zřizovací listina otevřela prostor pro zpracování nových interních směrnic pro práci muzea, které budou připraveny v roce 2001.

Následující přehled dosažených výsledků bude, jak doufáme, dostatečným dokladem toho, že vysoká úroveň odborné a prezentační práce, charakteristická pro činnost muzea v předcházejících obdobích je dále rozvíjena a inovována.

Organizační struktura

Na počátku roku došlo k některým změnám v organizační struktuře muzea, zejména v jeho technickém útvaru, které souvisely s jmenováním nového technického náměstka. Bylo spojeno oddělení obnovy památek a údržby, archiv stavební dokumentace včetně tzv. Kurialova převeden dočasně do etnografického útvaru, od 1.8.2000 vznikl centrální sklad jehož vedení bylo svěřeno vedoucímu dopravy a energetiky. Po většinu roku mělo organizační schéma tuto podobu:

Etnografický útvar s oddělením

výzkumu a sbírkových fondů

dokumentace

konzervace

stavebnětechnické dokumentace od 1.1.2000 do 15.11.2000

Genealogické centrum Valašska od 1.12.2000

Technický útvar s oddělením

obnovy a údržby památek

dopravy, energetiky a skladového hospodářství

stavebně technické dokumentace od 15.11.2000

Provozně obchodní útvar s oddělením

programů a propagace

služeb návštěvníkům

lidové umělecké výroby

zemědělským

hospodářskou správou

Ekonomické oddělení

ekonomika

stravovací služby

Sekretariát ředitele

Poradní orgány ředitele

Celoročně pracovaly tři poradní orgány ředitele, jejichž statuty byly upraveny dle Statutu muzea i úkolů a cílů jejich činnosti. Byl to Poradní sbor pro sbírkotvornou činnost, Výtvarná rada a Stavební komise. Členy všech tří orgánů jsou externí spolupracovníci, specialisté v oborech v muzeu aplikovaných, znalci regionálních dějin i stavebních technologií a konstrukcí, památkové péče.

Personální agenda

Dne 22.prosince 1999 byl z funkce odvolán technický náměstek Ing. Antonín Závada. Od 1.1.2000 byl funkcí pověřen Ing. Milan Gesierich. Personální změny byly provedeny v celém útvaru, když do čela spojeného oddělení údržby a obnovy památek byl jmenován Jan Kulišťák, po zřízení centrálního skaldu VMP byl jeho vedením pověřen pan Ivan Vaculín, vedoucí dopravy a energetiky.

V prosinci ukončil své působení ve funkci provozního náměstka pan Václav Žitník, který v téže době ukončil také pracovní poměr, trvající více jak 34 let.

Ke změně došlo také ve vedení Ekonomického oddělení, když v závěru měsíce července ukončila své působení Ing. Iva Dvořáková. Od 1.8.2000 se stal vedoucím oddělení Ing. Jindřich Krejčí.

K 1.březnu byl do funkce vedoucího oddělení propagace a programů jmenován Mgr. Tomáš Gross, který nahradil Ing. Martinu Doškovou.

Po odchodu vedoucího zemědělského oddělení byla na dočasnou dobu jmenována paní Drahoslava Hrubanová. Muzeum v té době ukončilo smlouvu o zabezpečení hospodářských zvířat a pracovníci muzea pečovali o zvířata samostatně.

Od listopadu byl ustaven nepřetržitý monitoring ISO, když byly na centrální pult ostražky Policie ČR ve Vsetíně napojeny první objekty.

V závěru roku jsme se rozloučili s paní Vandou Vrlovou, knihovnicí, která pracovala v muzeu nepřetržitě od května 1960.

Počet pracovníků muzea, určený MK ČR jako závazný ukazatel, byl 117 osob. Celkem pracovalo v jednotlivých útvarech průměrně 95 pracovníků v trvalém pracovním poměru. Vzhledem k vysoké náročnosti návštěvnického provozu a rozsahu poskytovaných služeb, se vystřídal na místech průvodců, pokladníků a demonstrátorů 65 sezónních zaměstnanců. K nim musíme ještě připočítat jednorázové výpomoci při demonstraci činností při pořadech zaměřených na ožívování starých způsobů práce.

Na odborné činnosti se dočasně podílelo více jak 20 posluchačů vysokých škol, kteří v Etnografickém útvaru absolvovali muzejní a terénní praxi.

Objekty a provozy

Od roku 1995 je muzeum Národní kulturní památkou, má poměrně dobře formulované ochranné pásmo, ale v řadě případů nejsou specifika, nutná k jeho dodržování, zejména stavební činnosti v něm, různými subjekty respektována.

Také muzeum, dle památkového zákona, je vázáno řadou ustanovení, která vymezují jeho aktivity ve výstavbě nových a rekonstrukci stávajících objektů v areálech. Zvláštní situace trvala po celý rok ve vztahu k zámku v Hustvohradě o vyhlášení muzea za Národní kulturní památku z roku 1995 je celkem zapsáno 26 objektů včetně Pustevny. Z celkové počtu 24 expozičně využívaných staveb, celých usedlostí a souborů staveb v areálech je jich 16 prohlášeno za nemovitou kulturní památku. Muzeum tvoří v současné době tři veřejnosti přístupné areály a rozsáhlé provozně technické zázemí s depozitáři a dílnami.

Expoziční areály:

Dřevěné městečko se 6 hlavními roubenými stavbami, vstupním objektem a dalšími hospodářskými stavbami, z nichž řada slouží jako depozitáře, síň a provozy, prodejnu upomínkových předmětů a sociálním zázemím.

Mlýnská dolina s 5 expozičními objekty a návštěvnickým zázemím.

Valašská dědina s 13 expozičními usedlostmi, 2 technickými stavbami a návštěvnickým zázemím.

Pro folklórní vystoupení jsou využívány jak amfiteátry v Dřevěném městečku a Valašské dědině, tak malá pódia a exteriéry areálů. Za nepříznivého počasí se návštěvníci přemístí do Janíkovy stodoly s hledištěm pro 250 diváků a technickým zázemím.

K příležitostné prezentaci sbírek a činností za nepříznivého počasí je využíváno přízemí sýpky z Heřmanic v Dřevěném městečku, které však svými technickými parametry nutně péči o vystavené exponáty neodpovídá. Muzeum dosud nemá výstavní síň, kde by mohlo, zejména své bohaté výtvarné sbírky, prezentovat.

Od roku 1995, kdy je muzeum vlastníkem souboru staveb podle návrhu Dušana Jurkoviče - Pustevny, započaly rozsáhlé rekonstrukční a restaurátorské práce, jejichž výsledkem bylo slavnostní otevření Libušína pro veřejnost v únoru. Po celou sezónu pokračovaly pak rekonstrukční práce na objektu Maměnka tak, aby v roce 2002 mohl být předán k užívání.

K uložení sbírek dále slouží objekty v areálu muzea i mimo něj: depozitní hala I a II, 3 obytné domy v zástavbě města. Ve dvou z těchto objektů jsou ještě další provozy. K uložení sbírek jsou dále využívány požárně rizikové půdy roubených staveb v areálech, kromě Mlýnské doliny. Část sbírek je uložena v podstřeší provozních budov a budovy ředitelství. Celková úroveň depozitního prostředí je nedostatečná a řešení problému je jedním z největších úkolů do budoucna.

Jako konzervátorské dílny dosud slouží původně obytný dům sourozenců Jaroňkových, který byl odkázán muzeu. Pracoviště zápasí trvale s nedostatkem vhodných prostor k uložení neošetřených předmětů.

Dále tvoří zázemí muzea komplex stavebního dvora s dílnami, pilou, garážemi a sklady. V bezprostřední blízkosti budovy ředitelství se nachází objekt tzv. „Sušáku“, technické stavby z konce 19.století. Po celý rok byla projekčně připravována její generální oprava a rekonstrukce na výstavní prostory, obslužný prostor s pokladnami a depozitářem textilu v podkroví. Autorem studie a následné stavební dokumentace je atelier arch. Janečka z Brna.

Ve vlastnictví muzea je od sedmdesátých let renesanční zámek v Hustopečích n/Bečvou, okres Přerov, jehož stavební stav je velmi špatný, přes pokusy urychlit rekonstrukční práce. O jeho převzetí projevila zájem obec a téměř celý rok se vlekla jednání o převod do vlastnictví Obecního úřadu. Až v závěru roku se podařilo část administrativních překážek odstranit a v 1. polovině roku 2001 by mělo dojít k uzavření celé záležitosti zápisem do listu vlastnictví obce Hustopeče n/Bečvou.

Na jeden z objektů v městské zástavbě, v němž jsou uloženy sbírky textilu, je uplatňován od počátku roku 1990 restituční nárok, který dosud nebyl přes několikery výrok ve prospěch muzea uzavřen a spor pokračuje.

V průběhu roku byly podniknuty kroky k právně odpovídajícímu evidování vlastnictví pozemků, započala příprava k dodatečnému kolaudačnímu řízení k objektům, které nebyly dosud stavebně převzaty a jsou trvale součástí expozičních areálů. Tato velmi časově náročná práce byla jedním z hlavních úkolů nového vedení technického útvaru a přinesla první pozitivní výsledky pokračovat i v příštím roce.

Sbírky

Od 7.dubna 2000 platí pro správu sbírek v muzeích a galeriích nový zákon č. 122/2000, který byl v průběhu roku doplněn o Vyhlášku MK ČR ze dne 28. července 2000. Metodický pokyn byl po svém vydání stažen a na základě připomínek muzejních pracovníků přepracován až v závěru roku. Odborní pracovníci se od počátku roku podílely velmi aktivně na přípravě materiálu Kolegia muzeí v přírodě, který upozorňoval ještě před přijetím zákona na některá specifika tvorby, správy a péče o sbírkové fondy v muzeích v přírodě. Ani jeden z podnětů však nebyl ani v Zákoně ani ve vyhlášce a Metodickém pokynu akceptován. Aplikace zákona ve správě, evidenci a katalogizaci sbírek přinesla tak řadu problémů, které se nepodařilo během roku uspokojivě vyřešit.

Odborní pracovníci stejně jako řada dalších kolegů upozorňovali zejména na problémy spojené se správou tzv. pomocných fondů, které hrají v prezentačních aktivitách mimořádnou úlohu a tvoří více jak čtvrtinu všech předmětů v muzeu uchovávaných.

V roce 2000 řešil Etnografický útvar hlavní sbírkotvorné programy:

Terénní záchranná sbírková dokumentace k lidové kultuře Valašska

Dokumentace malířů porcelánu v Rožnově

Dokumentace vyšivaček na Valašsku

Dokumentace podomáckého pálení ovoce

K 31.12.1999 pečoval Etnografický útvar o 123 777 evidenčních jednotek sbírkových předmětů. Z tohoto počtu byly ve správě oddělení výzkumu a sbírkových fondů trojrozměrné předměty v základním fondu 62.397 ks, v pomocném fondu 23 965 ks, dvojrozměrných artefaktů bylo 40 467 ks.

Obrazové dokumenty, spravované oddělením dokumentace tvořily:

Fond fotografií sbírkové povahy, který čítal v závěru roku 10 000 inv.č.,

kolekce pohlednic s náměty Valašsko a Beskydy 11 000 položek. Dále se využívá fond negativů, který obsahuje na 864 530 kusů zachycujících zejména lidovou architekturu, muzeum, programy muzea, nálezové situace, dokumentaci z převozu objektů, ostatní muzea v přírodě. Dále soubor tvoří 47 503 negativů fotografií sbírkových předmětů, diapozitivy (cca 3 000), filmy (70 položek) a videozáznamy akcí muzea a programů (91 položek).

Sbírková a studijní knihovna, zaměřená na etnografickou literaturu a obecně na sběrnou oblast muzea, nabízí na 13 800 svazků a je využívána bohatě pracovníky muzea i externisty. V závěru roku, v souvislosti s personální změnou v knihovnických službách, došlo také ke změně koncepce knihovny, která se stane základem dokumentačního pracoviště pro problematiku lidové kultury sběrné oblasti.

Útvar poskytl v průběhu roku více jak 250 odborných konzultací pro studenty a regionální badatele spojených s excerpcí a půjčkami literatury a údaji o sbírkových předmětech.

Roční přírůstek sbírek činil 475 položek. Z nich většina byla získána nákupem od jednotlivců za celkovou sumu 218.246 korun. Z nejvýznamnějších souborů, získaných do vlastnictví muzea, je třeba zmínit poslední část genealogické kartotéky rodin z obcí sběrné oblasti muzea, která zachycuje obyvatele od prvních matričních záznamů z období kolem třicetileté války až do prvního přidělování domovních čísel. Autorem souboru, který obsahuje na několik set tisíc záznamů o narozených i zemřelých příslušnících domácností, jejich kmotrovství i sňatcích, které jsou doplněny údaji získanými ze studia gruntovnic a záznamů katastrálních a urbaniálních je Vladimír Rolinc. Přínos souboru se podstatně zvýší po ukončení navedení záznamů do počítačového programu, které započalo v říjnu a pokračuje. Po ukončení tohoto úkolu se budou využívat všechny kombinační a informační možnosti, které může přinést pro historické, sociologické i etnografické bádání pro období málo zpracované. Zcela zásadní význam mají tyto údaje pro popis vývoje jednotlivých usedlostí, postavení jejich vlastníků a vysvětlení uspořádání obytných domů i rozsah ekonomických jednotek. Jako zvláštní služba veřejnosti bylo v prosince otevřeno Genealogické centrum Valašska, zabývající se revizemi již zpracovaných rodokmenů, vyhledáváním údajů pro nejstarší období, doplňováním údajů o předcích. Zvláštní pozornost vyvolala nabídka účasti na kurzu pro amatérské genealogy, který vede vedoucí Centra Mgr. Zdeněk Cvikl a Vladimír Rolinc. Sbírkotvorného programu byla rozpracována a připravena k převzetí kolekce malovaného porcelánu doplněná materiály dokládajícími činností malírny porcelánového zboží, kterou vlastnil Karel Solařík a další protagonisté této umělecké výroby v Rožnově. V rámci sbírkotvorného programu dokumentace současných řezbářů bylo získáno 20 originálních plastik pro tzv. řezbářský Betlém. Dárci byli řezbáři – účastníci tvůrčího setkání „Hejův nožík“ Významným přínosem pro naplnění dlouhodobého výzkumného úkolu Zemědělství na Valašsku od počátku 19. století bylo získání souboru zemědělského náradí z Kunčiček u Bašky a Žiliny u Nlového Jičina.

Další odborná činnost v této oblasti dokumentace byla vázána na ukončení vstupní studie o historii zemědělského hospodaření na Valašsku od 1. poloviny 19. století, kterou ukončil Mgr. Šimša v závěru roku.

Řada předmětů byla do sbírky muzea darována, jednalo se zejména o oděvní součásti k ženskému kroji a kroji dětí, vybavení domácnosti, část zemědělského inventáře, práce současných řezbářů.

Stejně jako v minulých letech se pozornost ve správě sbírek soustředila na další část inventarizace sbírek. Vzhledem ke způsobu uložení ve vzdálených depozitářích, povaze revidovaných souborů, také pro nedostatečný počet pracovních míst s programem na evidenci sbírek na první pohled pokračuje zdlouhavě. V průběhu roku bylo inventarizováno 7 229 inv.č. ve fondech keramika, archiv, koše, oradla, hračky, řemeslnické náradí, část oděvních sbírek a drobné tisky. Dohledávací doba zejména u těch fondů, kde došlo ke změně kurátora, byla komisí pro sbírkovou činnost stanovena na 1 rok.

Žádost o odpis sbírek, na základě schválených revizních zpráv, nebyla MK ČR podána. Administrativně byl ukončen převod části sbírky hanáckého národopisného pracovníka Josefa Vrbky do Vlastivědného muzea v Olomouci.

Zpráva o sbírkovém fondu by nebyla úplná, pokud bychom nezaznamenali zcizení dvou obrazů z kostelíka sv. Anny v únoru. Jednalo se o třinácté zastavení křížové cesty a pololidový poutní obraz Panny Marie Štípské. Znalecký posudek na cenu obrazů zněl na 300.000 Kč, díla však nebyla vrácena a pojišťovna poskytla částečné plnění ztráty.

V průběhu sezóny se opět ztratila řada drobných předmětů z tzv. pomocného fondu, ilustrujících dobové poměry v domácnostech a zemědělských usedlostech (lampy, zemědělské nářadí, nádoby), které byly evidovány, vystaveny vně budov či na velmi exponovaných místech a z důvodu věrohodnosti nemohly být neodstranitelně připevněny. Několik předmětů bylo poškozeno nebo trvale zničeno (textilie) při demonstračních programech.

Škoda, která vznikla při krádeži sbírek v roce 1999, zůstala a činí i nadále kolem 100.000 korun. Pachatel byl zadržen a souzen, ale soudní spor se protahuje a nebyl dosud ukončen. Náhradu muzeum neobdrželo.

V péči o sbírkový fond přetrvávají potíže, popsané již v minulých zprávách o činnosti, spojené jak s jeho početností, tak povahou: muzeum nedisponuje dostatečně kvalitními prostorami na uložení zejména zemědělského fondu, který je životně důležitý pro expozice v objektech Valašské dědiny, která se stále rozrůstá a fondu řemesel, obsahujícímu celé dílny a provozuschopná zařízení. Ani v jedné z depozitních hal není z důvodů absence vytápění a odvlhčení dosaženo přijatelných hodnot vlhkosti a teploty. Celé soubory předmětů jsou uloženy v podstřeší sbírkových objektů a nebo přímo v nich (koše, truhly na obilí, nářadí na zpracování vláken, kadluby na obilí, vozy, nábytek, apod.). Zde k nedostatečným podmínkám na uložení přistupuje prach a požární nebezpečí. I když v roce 2000 významně pokročilo elektronické zabezpečení objektů v areálu Dřevěné městečko, celý rozsáhlý areál Valašská dědina není zabezpečen. Důvody jsou jak v technické náročnosti, členitém terénu, vzdálenosti jednotlivých objektů, tak zejména v nedostatku financí na realizaci. Postupně se uvádělo do provozu, zejména v závěru roku, zabezpečovací zařízení, které omezuje nekontrolovaný přístup k depozitním objektům a vniknutí ke sbírkám. I když se podařilo opravit a nebo znovu položit několik střech, problémy se zatékáním trvají a ohrožení sbírek zatékáním se tak zvyšuje nad únosnou míru. Do vybavení depozitářů nemohly být vloženy žádné finanční prostředky s výjimkou opravy plochých střech na depozitních halách I a II, která byla znovuizolována. ~~Čtyři vnořené~~ vlastní výstavní prostory, pouze expoziční objekty, jsou sbírky muzea prezentačně využívány maximálně. V roce 2000 bylo zapůjčeno 34 externím subjektům 408 sbírkových předmětů, badatelům předloženo 28 kusů. Televize a filmové štáby si vyžádaly 590 předmětů, z nichž část je součástí interiérů objektů v areálu Valašská dědina a Dřevěné městečko.

V rámci inovace stálých expozic připravila Mgr. Satinská rekonstrukci vybavení obchodu v objektu rožnovské radnice a uspořádala interiér tak, aby se zde mohl prodávat specifický sortiment (zápalky, hračky, cukrovinky apod.).

Zvláštní formu prezentace sbírek, mimo expoziční aktivity, jsou časové instalace v objektech k Masopustu, Velikonocím, Anenské pouti a Vánocům. Zatím co první jsou záležitostí objektů Dřevěného městečka, vánoční instalace najdeme převážně v areálu Valašská dědina jako součást programu pro školy – Vánoce na dědině.

Péči o sbírky zajišťuje konzervátorské pracoviště, které v roce 2000 zápasilo s velkou nemocností, v dubnu bylo posíleno na omezenou dobu o jednoho kvalifikovaného konzervátora. Problémem je také příliv nových sbírkových předmětů, vyžadujících často náročnou konzervaci. Stále jsme svědky toho, že předměty přichází ve velmi špatném technickém stavu. Protože ale nejsou ve fondu zastoupeny a doplňují typologickou nebo vývojovou řadu, musí se do fondu přijmout a konzervátorům, už tak zavaleným prací na expozičních předmětech a přípravě programů, přibývá časově i odborně náročná práce. Předsezónní příprava expozic, která probíhá od konce března do poloviny května, zahrnovala dílenské ošetření 902 předmětů, tj. praní, rekonzervaci, z více jak 4 900 instalovaných předmětů z nejrůznějších materiálů. Při přípravě expozic v areálu Valašská dědina pokračovala generální oprava interiéru a sbírkového fondu obytné části usedlosti z Velkých Karlovic čp. 38. Z nově získaných předmětů byly ošetřeny 3/5 celkového počtu. Celkem ošetřila konzervátorská dílna za rok 2 258 předmětů.

V roce 2000 obdrželo muzeum příspěvek MK na restaurování sbírkového předmětu – žádost byla podána na částku 75.000 na restaurování, částečnou rekonstrukci a doplnění chybějících částí altánu inv.č. 41 837 z Frenštátu, z něhož se zachovala pouze osmiúhelníková střecha. Provedením prací byli pověřeni Pavel Storzer a Alena Pustková, mající licenci na opravu předmětů sbírkové povahy. Rekonstruovaný objekt bude na jaře 2001 instalován v zahradě fojtství z Velkých Karlovic v areálu Dřevěné městečko. Celková část nutná k realizaci záměru byla 96.000 Kč.

Dokumentace

Pokračovala fotografická dokumentace sbírek, která v současné době zachycuje 47 503 předmětů základního i pomocného fondu. Zcela zdokumentovány jsou předměty, použité v expozicích. V porovnání s ostatními muzejními pracovišti ČR je podíl fotograficky dokumentovaných předmětů velmi vysoký. V roce 2000 bylo pořízeno 1 603 fotografií sbírkových předmětů.

Jako v jiných letech probíhala pečlivá fotografická dokumentace areálů, změn v instalacích a expozicích, programů Valašského roku. Pět programů z cyklu Valašský rok bylo zaznamenáno na video, později sestříháno a opatřeno komentářem a titulky.

Technický útvar prováděl průběžnou dokumentaci stavebních prací na Pustevnách. Stavebně technická dokumentace byla doplněna u objektů v areálu Valašská dědina (N.Hrozenkov č. 205 a 60), provozních objektů (Sušák, Kopečkův dům). V terénu byly zaměřeny tyto objekty:

sklípek ve Val. Bystřici

obytné domy čp. 62 a 232 ve Val. Kloboukách

obytný dům v Zubří

ledárna v Českém Těšíně

altán v Ústí u Vsetína

obytný dům, sklípek se seníkem a sušárna ve Valašské Bystřici.

Celá řada měření a vypracování stavebně technické dokumentace souvisela s dodatečnými kolaudačními řízeními jak u objektů expozičních tak technických a provozních.

Výzkumy

Muzeum ukončilo řešení grantového výzkumného úkolu – Lidová kultura Těšínska. Odborným garantem byl PhDr. Jaroslav Štika, CSc., který ve spolupráci s Muzeem Těšínska a vydavatelstvím Tilia připravil k vydání 3. svazek monografie Těšínsko. Podařilo se také vyrovnat skluz r roku 1999 a vydat 2. svazek věnovaný stavbám, bydlení a oděvu.

Roční plán etnografického pracoviště obsahoval na tento rok také řadu ústavních výzkumných úkolů, které byly zaměřeny na přípravu dokumentace ke sbírkovým fondům, výzkum lidové kultury a dokumentaci objektů. Většina byla započata již v předcházejících letech a má přímou návaznost na tvorbu fondů a také prezentaci. Byly to:

Způsoby získávání mobiliáře domácností v Rožnově 1880-1940

Zemědělské hospodaření na Valašsku v 19. a 20.století - ukončeno

Pálení ovoce na Valašsku (k připravované expozici) - ukončeno

Dílny rožnovských malířů porcelánu

Genealogie valašských rodů

V souvislosti s otevřením problematiky Valašského Slavína a přípravy expozičního hřbitova ve Valašské dědině, započala terénní dokumentace k bývalému židovskému hřbitovu v Rožnově a způsobu péče o pohřební místa ve vesnicích Valašska. Na řešení druhého tématu se významně podíleli posluchači Ústavu evropské etnologie FF MU v Brně - sedm se jich zúčastnilo tématického terénního výzkumu s využitím předem zpracované osnovy.

Pracoviště ISO

Prostředky na rozvoj pracoviště byly v roce 2000 poskytnuty na zakoupení fotografického přístroje a vysušovače pro depozitáře. Byl zakoupen skener na negativy a příslušně kapacitní počítač. Přes to technické vybavení celého odborného úseku velmi zaostává. Přes tyto technické potíže se podařilo navést do speciálního programu část genealogické kartotéky a také záznamy o

předmětech. Stále však chybí vybavení pro počítačovou evidenci dvojrozměrné dokumentace.

Záznamy navedené do počítače byly několikrát použity při zcizení sbírek, při inventarizaci fondů, vyhledávání vhodných předmětů pro prezentaci.

Jiná muzea nepožádala o spolupráci při provádění záznamů o sbírkách. Žádný jednotlivec nepožádal o povolení vývozu.

Přes opakované žádosti nebyly MK ČR poskytnuty prostředky na zakoupení ohrožených sbírek.

V závěru roku bylo požádáno o poskytnutí finančních prostředků na vybavení pracoviště v roce 2001 dalšími PC a financemi na restaurování textilních sbírek zvláštního významu, vybavení konzervátorského pracoviště a depozitářů.

Prezentace

Trvalou formou prezentace sbírkového fondu jsou expozice muzea. V současné době nabízíme návštěvníkům 4 instalované objekty s 21 prostorami s tématickými expozicemi v Dřevěném městečku, 5 objektů s 8 prostorami v Mlýnské dolině a 15 objektů s 36 prostorami v areálu Valašská dědina. V průběhu roku nebyla předána žádná nová expozice.

K úpravě expozice došlo v objektu radnice v areálu Dřevěné městečko, generální opravou prošla expozice v chalupě z Leskovce.

Expozice Dřevěného městečka a Valašské dědiny byly při příležitosti významných dnů v lidovém kalendáři upraveny k Masopustu, Velikonocům, Anenské pouti a Vánocům. V případě Vánoc se např. v areálu Valašská dědina jedná o 9 objektů a více jak 300 předměty a v Dřevěném městečku o 3 objekty s více jak 220 předměty.

U našich návštěvníků jsou velmi oblíbeny víkendové programy, při nichž navazujeme na zvykoslovný kalendář. Celoroční nabídka obsahovala celkem 48 akcí, z toho naše nejvýznamnější Rožnovské slavnosti, dále pak ve spolupráci s MNO ČR se konala tradiční Rožnovská valaška, festival armádních souborů, 2. ročník Jánošíkova dukátu – festivalu slovenských souborů v ČR ve spolupráci se Svazem Slováků v ČR, 4. ročník Romské písně pod patronací Svazu Romů.

Při pořadech, zaměřených na ožívování starých způsobů práce, řemesel a zvyků, kterých bylo celkem 12, byly využity původní nástroje, oděvní součásti, nářadí a výjimečné mechanismy – např. žentour nebo benzinové motory a stavební stroje. Nejvíce navštívenými byl zvykoslovné programy Masopust, Velikonoce, Pout' ke sv. Anně, Dožínky a programy zaměřené na staré způsoby práce a řemesla: Zvonečkový jarmark (setkání dráteníků a hrnčírů), setkání řezbářů, Den řemesel, Už náš staříček. Zvláštní pozornost získala Krojová neděle a také přehlídka sbírkových krojů nazvaná Z truhly a skříně. Novinkou byl dětem určen vícedenní program Valaško v srdci, situovaný na podzimní práce ve Valašské dědině.

Zájem veřejnosti o programy s činnostmi trvale stoupá, stagnuje zájem o folklorní festivaly. Na program Vánoce na dědině byly zavedeny termínované objednávky pro mimořádný zájem škol z širokého okolí. Poklesl návštěvnosti zaznamenal opakovaně Receptář.

Koncepčně byla připravena obnova Etnofilmu – v minulosti několikrát připravené přehlídky neprofesionálních filmů. Jako počátek nové aktivity v této oblasti byl připraven přehlídkový den v rámci Dnů evropského kulturního dědictví.

Již po čtvrté se všechny areály muzea zapojily do akcí Dnů evropského kulturního dědictví, které se konají v září. V tyto dny byl volný vstup do areálu Valašská dědina. V rámci EHD se uskutečnila přehlídka filmů z předcházejících ročníků Etnofilmu.

Prostřednictvím Regionálního sdružení Beskydy-Valašsko se muzeum prezentovalo na výstavě Regiontour Brno 2000 a dalších výstavách cestovního ruchu.

Oddělení propagace je v kontaktu s řadou redakcí celostátních i regionálních deníků, televizními studií a rozhlasovými redakcemi. Zvýšil se počet přímých vstupů režisérů programů do rozhlasových vysílání, které lákají další návštěvníky. Pravidlem se stala tisková konference k počátku sezóny, která se koná v závěru měsíce dubna.

Propagaci akcí muzea výrazně pomáhají samostatné internetové stránky, které jsou návštěvníky vysoko hodnoceny pro svou nápaditou grafiku i obsah. Pravidelně se zde objevují dárci sbírkových předmětů, pozváni na pořady, průvodci pro areály, nabídka publikací i služeb.

Publikační aktivity muzea byly vzhledem k výročí poměrně dobré. Na rozdíl, od předcházející let nebyl vydán programový sborníček, ale připraven Almanach k 75. výročí muzea, do něhož přispěli svými statěmi jak pracovníci muzea, tak bývalí i současní spolupracovníci.

S napětím očekávaný 2. svazek monografie Těšínsko byl odbornou veřejností přijat s velkou pozorností a jeho obsah svou úrovní překvapil nejenom znalce lidové kultury Těšínska, ale zejména ty, kteří se s oblastí teprve seznamují.

Stalo se již pravidlem, že k programům zaměřeným na oživení starých způsobů práce a prezentaci sbírek, byly připraveny příležitostné tisky, informující návštěvníky o původu předmětů, povaze činností i o těch, kteří ještě různé práce dovedou.

Je škoda, že se v průběhu roku nepodařilo odstranit všechny nedostatky vnějšího informačního systému v muzeu – informační tabule pro areály, označení objektů, pokyny pro návštěvníky, i když mapy a orientační texty plnily svou funkci ke spokojenosti návštěvníků, zejména ve Valašské dědině

K výrazné změně došlo v poskytování průvodcovských služeb v areálu Valašská dědina, kde přes prázdninové měsíce byla nabízena volná prohlídka objektů, v nichž se pohybovali demonstrátoři. Zcela nový způsob komunikace s návštěvníky se osvědčil a bude realizován i nadále po odstranění některých nedostatků spojených s malou zkušeností všech, kteří se moderního způsobu kontaktu s našimi hosty zúčastnili.

Oslavy 75. výročí založení muzea

18. května 2000 se v Janíkově stodole konalo slavnostní shromáždění, jehož účastníci si připomenuli bohatou historii muzea i osobnosti, které se významně zapsaly do jeho dějin. Našimi hosty byli představitelé státní správy, MK ČR, samosprávy města a okresu, představitelé zahraničních i našich muzeí v přírodě, zástupci vysokých škol, Akademie věd, současní i bývalí pracovníci muzea. Zvláštní pozornosti se těšili ti z pracovníků, kteří byli vyznamenáni za

více jak dvacetiletou práci pro muzeum, mezi nimi zejména paní Vanda Vrlová, která pracovala v muzeu od roku 1960.

Pro mnohé byla překvapením účast rodinných příslušníků bývalých ředitelů muzea, kteří převzali také ocenění z rukou ředitele Ing. Koukala. Slavnost otevřela jubilejní rok, který pokračoval až do Vánoc bohatou škálou pořadů. K výročí 75. let muzea nemohla být z prostorových důvodů připravena plánovaná reprezentativní výstava. O záměrech ve výstavbě muzea a dostavbě areálů informovala výstavka, připravená k oslavám výročí pro foyer Janíkovy stodoly.

Spolupráce s jinými institucemi

Valašské muzeum v přírodě je stálým členem Svazu evropských muzeí v přírodě, IOF a díky aktivitám ředitele Ing. Vítězslava Koukala, CSc. navázalo v průběhu roku spolupráci se Mezinárodní organizací zemědělských muzeí (AIMA), jejíž sekretariát hostíme.

Dvě z pracovnic muzea se výrazně podílely na formulaci projektu MK ČR Nositelé tradice a Mgr. Veselská byla jmenována členkou komise pro udílení tohoto titulu. Rozšířila se odborem spolupráce s Odborem regionální a národnostní kultury MK ČR, když zástupkyně muzea se stala členkou komise pro posuzování projektů na podporu řemesel a grantů na výzkum tradičních řemesel. Spolu s dr. Štikou byla jmenována členkou komise pro udělování Ceny ministra kultury v oboru lidová tradice a folklór.

Pracovníci muzea se aktivně podílí na práci Kolegia muzeí v přírodě AMG a také Etnografické komise. Etnografický útvar je pro Asociaci muzeí a galerií garantem zpracování pojmosloví etnografických sbírek. V průběhu roku bylo pojmosloví oděvu opatřeno 80 kresbami, bylo dokončeno a rozesláno k oponování pojmosloví nábytku.

Ing. Vítězslav Koukal, CSc. je členem prezidia AIMA a také sekretářem této organizace, předsedou sbírkové komise Regionálního muzea v Mikulově a členem redakční rady Regiomu.

Mgr. Marie Brandstetrová je členkou sbírkové komise v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Mgr. Jiřina Veselská je předsedkyní Sbírkové komise v Muzeu Těšínska a Okresním vlastivědném muzeu v Novém Jičíně.

Pokračovala velmi úzká spolupráce s vysokými školami - v průběhu roku absolvovalo u nás svou terénní a muzejní praxi 19 studentů z Univerzity Cyrila a Metodeje v Trnavě, Filozofické fakulty MU v Brně a Slezské univerzity v Opavě. Pracovníci muzea byli konzultanty a oponenty 6 diplomových prací.

Muzeum spolu pracuje s Vlastivědným muzeem ve Vsetíně při vydávání kulturní revue Valašsko. Významná byla také spolupráce s Muzeem Těšínska na vydávání monografie Těšínsko.

Výstavba a rekonstrukce objektů

Stavebně rekonstrukční práce se v roce 2000 zaměřily jak na objekty v areálech muzea, tak na rozpracovanou rekonstrukci Maměnky, která je součástí Pusteven.

Záležitost rekonstrukce objektů Libušín a Maměnka se zkomplikovala zpočátku roku zjištěním, že zvolený střešní plášť zcela nevyhovuje klimatickým podmínkám a množství sněhu na místě obvyklém. Podněty pro schválení změny technologie nebyly akceptovány a problémy se zřejmě objeví opakovaně v příštích letech. V objektu Maměnka byly vyměněny prvky poškozené hnilobou a dřevokazným hmyzem, tepelná izolace obvodových stěn a vyzdívka příček.

Na jaře byla dokončena rekonstrukce tzv. Wilkova domu v přízemí, kde vznikla 1 bj. a prodejní prostory pro Informační centrum společnosti Namaste.

Na hustopečském zámku se provedla částečná výměna arkád a byly dokončeny objednané kamenné prvky. Prostředí pomohlo vybudování nové kanalizační a vodovodní přípojky.

Na tzv. Kopečkově chalupě bylo dokončeno zateplení a částečná rekonstrukce příjezdové komunikace včetně dlažeb.

Budova ředitelství se začala v závěru roku vyklízet, aby mohly být vyměněny hnilobou poškozené stropní trámy a provedena celková rekonstrukce interiérů.

Jako řešení nedostatku prostor byla rekonstruována část stavebních buněk, které sloužily jako jídelna a kanceláře.

V areálu Valašská dědina pokračovala stavba kopie roubené komory z Horní Lidče čp. 14, která bude sloužit jako WC pro návštěvníky areálu.

Díky zlepšení finančního hospodaření započalo krytí prvních střech expozičních objektů – na počátku sezóny byl vyměněn šindel na pile a valše, v průběhu léta a podzimu na obytném domě z Lužné, senících a chlévech ve Valašské dědině. Velkým přínosem bylo poskytnutí vhodných nátěrových hmot firmou Deza a všechny střechy byly ošetřeny novým nátěrem.

Zlepšily se podmínky pro prezentaci folklorních pořadů, když se podařilo vyměnit všechna pódia v Dřevěném městečku .

Nejvíce času však spotřebovala údržba areálů, příprava objektů a jejich vybavení na návštěvnických provoz, v rámci této akce byly zčásti vyměněny lamfešty rozvádějící vodu v Mlýnské dolině.

Pro větší požární bezpečnost nejrozsáhlejšího areálu Valašská dědina se podařilo opravit vodojem, který slouží jako zásobník požární vody pro horní tlakové pásmo.

Provoz muzea

Provozní útvar prošel v průběhu roku organizační změnou, když bylo vytvořeno oddělení prodejních služeb zajišťující provoz prodejny upomínkových předmětů a stánky na jednotlivé akce. Nároky na organizaci práce se zvýšili po zavedení nepřetržitého monitoringu v souvislosti s instalací a zprovozněním zabezpečení objektů. Mnohé starosti přinesl také nově převzatý provoz restaurace a zahájení vedlejší hospodářské činnosti.

Po celou sezónu je hlavním úkolem provozně obchodního útvaru zajištění péče o návštěvníky a to zejména odpovídající průvodcovské služby, nabídka občerstvení a upomínkových předmětů, úklid areálů a objektů. Vzhledem k nepravidelně probíhající křivce návštěvnosti je nutno k zajištění zejména průvodcovských služeb spolupracovat s velkým počtem sezónní zaměstnanců. Celkem navštívilo muzeum 303.000 osob, což je pokles ve srovnání s rokem 1999 o 10%.

S muzeem je tradičně spojována kvalitní nabídka upomínkových předmětů, která se díky spolupráci s tradičními výrobci i vlastní dílnou neustále inovuje. Na kvalitu jednotlivých předmětů dohlíží Výtvarná rada, která je poradním orgánem ředitele. Své místo si již vytvořila poštovna se stále se zvyšujícím počtem vyřízených listovních zásilek, kdy zejména sběratelé mají zájem nejen o dobové dopisnice, ale zejména příležitostné razítko, které tentokrát bylo věnováno Poštovní neděli. Poprvé byl pro veřejnost otevřen expoziční obchod se specifickým sortimentem.

Důležitou součástí provozu muzea je zemědělské oddělení, které se věnuje péči o zeleň v areálech, pěstuje tradiční plodiny, které jsou součástí expozic na políčkách ve Valašské dědině. Od jara roku 1999 byla péče o dobytek, který je ve vlastnictví muzea, včetně plemenného stáda ovcí Valašek, svěřena dodavatelské firmě. Spolupráce byla v podzimních měsících ukončena. Pracovníci oddělení se podílí také na programech zaměřených na prezentaci tradičních způsobů hospodaření a zpracování zemědělských produktů.

Muzeum v rámci úspory energií přestalo vytápět objekt Sušák, který je připravován na generální opravu a rekonstrukci na výstavní prostory, depozitář a přijímací halu.

Finance

Financování muzea, které je příspěvkovou organizací MK ČR, probíhalo stejně jako v minulých letech. Hlavními zdroji příjmů byl příspěvek zřizovatele na činnost ve výši 17 290 000,- Kč a výtěžek z vlastní činnosti 16 863 000,- Kč, z toho příjmy ze vstupného 11 430 000,- Kč. Poměr obou částek 1:1 budil, stejně jako v minulých letech u našich kolegů velké rozpaky a obdiv. Není v zahraničí ani v naší republice zvykem, aby tak velké muzeum mělo tak zanedbatelný příspěvek od státu na svoji činnost.

Přehodnocením priorit v aktivitách muzea byly po několika letech poprvé uvolněny prostředky na opravy objektů, zejména šindelových střech v celkové výši 1 372 000,-, což je zvýšení o 50% oproti roku 1999. Zvýšila se také částka určená na opravu památkových objektů.

Státní dotace na vybavení pracoviště ISO a depozitářů zahrnovala nákup fotoaparátu, skeneru, počítače k němu a vysoušečů do depozitních hal. Příspěvek na nákup sbírek přes opakovaně podané žádosti nebyl poskytnut.

Díky vysoké návštěvnosti činil přínos ze vstupného více jak 10 000 000,- korun, což je ve srovnání s ostatními muzei vysoká částka. Dá se však očekávat, že v příštích letech bude klesat, vzhledem ke stále se zhoršujícím ekonomickým poměrům na Ostravsku a Karvinsku, odkud k nám přichází více jak 35% všech návštěvníků.

Zatěžující záležitostí nejen pro finance, ale také pro pořádání programů, byly nevyjasněné vztahy s Ochranným svazem autorů (OSA), který požadoval za reprodukování hudebních a zejména folklorních programů vysoké částky. Docházelo k absurdním situacím, kdy OSA za program prezentující školním dětem domácí práce na podzim a polní práce účtovala 12.500,- ačkoliv se ho nezúčastnil ani jeden zpěvák, tanečník nebo muzikant a demonstrátory byli pracovníci muzea. Spor nevyřešila ani AMG, která uzavřela jednorázovou smlouvu za všechna muzea ČR s výjimkou našeho muzea.

Účelové dotace MK ČR byly v průběhu roku poskytnuty za podmínky, že muzeum, vloží potřebný díl prostředků, na Pustevny a EBZ, zámek Hustopeče n/B. dostal účelovou dotaci bez podílu muzea. Okresní úřad ve Vsetíně poskytl příspěvek na opravu Pusteven. Z MK ČR ORNK byla poskytnuta dotace na projekt Dokumentace lidové kultury Těšínska. Ministerstvo zahraničních věcí poskytlo příspěvek na realizaci programů s krajany, FOS přispěl na programy Rožnovských slavností.

Poprvé byla do hospodaření muzea zahrnuta samostatná hospodářská činnost – od února byla v provozu Hospoda Na posledním groši. Přes počáteční problémy se zavedením provozu podle představ muzea se provoz stabilizoval a hospodaření bylo na konci roku mírně ziskové.

V muzeu mělo pracovat tabulkově 117 pracovníků, z toho 26 odborných. V anketě AMG týkající se výše platů zaujalo muzeum předposlední příčku mezi muzei zřizovanými MK ČR. Což je s ohledem na výsledky, počet návštěvníků a počet programů absurdní konstatování.

Závěr:

Jubilejní rok 2000 můžeme z hlediska naplnění programu ročního plánu hodnotit jako velmi úspěšný. Výrazné úspěchy v péči o objekty, otevření Genealogického centra Valašska, změna způsobu prezentace v areálu Valašská dědina, vydání dalšího dílu monografie Těšínsko, zvýšení prestiže muzea na odborném poli i inovace řady pořadů a převzetí restaurace do vlastní režie jsou klady celoročního snažení všech.

Řadu úkolů však nebylo možné dokončit vzhledem k nedostatku potřebných finančních prostředků, který nelze aktivně ovlivnit a čekají na řešení v roce následujícím. Nedostatky v propagaci vlastních aktivit a větší vynalézavost v prezentaci lze velmi snadno dohonit.

Je přáním všech, aby další rok byl alespoň tak úspěšný jako rok jubilejní.